

gép feltalálása stb.) Németország és Amerika csak az 1870-es években kezdte meg az iparosodást, de felül is multák az újabb iparágakban (*elektrotechnika, kémiai iparok, autó-gyártás*).

Azóta az iparosodás (*indusztrializmus*) más országokban is kifejlődött. A világháborút követő autarkitás-szempontról az agrárországokat is erre az útra kényszerítette. Viszont számos ipari ország mezőgazdaságát igyekezett fejleszteni (Visszaagrárosodás).

d) *Az ipar fejlődése hazánkban.*

Szent István a külföldről telepített be iparosokat.

A tatárjárás után nagy számmal hoznak be német, olasz, francia iparost s telepítenek be hazánkba.

A XIV. századtól iparunk a céhrendszer kereteiben fejlődött. Az Anjouk, Zsigmond és Mátyás sokat tettek az ipar fejlődése érdekében.

A török hódoltság alatt nagy visszafejlődés. (A nyugati államok: Franciaország, Anglia, Hollandia) állami feladatnak tekintették az ipar fejlesztését. Mária Terézia és II. József Ausztria iparát fejlesztették. A reformkorszakban Széchenyi indít mozgalmat, majd Kossuth, de igazi kifejlődése csak a kiegyezés után ment végbe.

A trianoni béke következtében gyártelepeink felét elvesztettük. Azóta nagy növekedés (fonó és szövőiparban), de nincs nyersanyag. Mégis 1931-ben másfélszer annyi árut termeltünk, mint az utolsó békeévben Nagy-Magyarország. 1932-ben gyár 3335, 180.000 munkás, érték évi 1800.000 P. A kis- és nagyipar az ország lakosságának $\frac{1}{5}$ -ét tartja el.

A gyár ipar jellemző vonásai: *gép, sok munka, technikai munkamegosztás, eredménye a = munkáskérdés.*

III. *Összefoglalás.* Az ipar fejlődése.

Történelem.

VIII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A magyar asszony feladatai.

Nevelési cél: mindenkinek megvannak a maga kötelességei.

I. *Előkészítés.* a) Érdeklődéskeltés.

Mi van ma nálunk. És körülöttünk? Mit csinálnak a háborúban a férfiak? Igen, ők a hazát védik, még életüket is feláldozzák értük. De csak a férfiaknak van kötelessége? Nem bizony, mindenkinek, legyen az férfi, nő, gyermek vagy aggastyán. A férfiak a hazát védik, a nőknek itthon kell őket helyettesíteniük, a gyermekeknek erőben, egészségben növekedniük kell, lelküket, szellemüket gyarapítaniuk kell, hogy betölthessék majd az azt a helyet, amelyet szüleik elhagynak. Az aggastyánok pedig adjanak bőséges tapasztalataikból a fia-

talabbaknak, mutassanak rá a dolgok helyes voltára, ők bölcseségükkel tehetnek hasznot embertársaiknak.

b) Célkitűzés. Beszéljünk ma arról, mi a feladata a magyar nőnek?

II. Tárgyalás. A mi magyar nemzetünk sokszor s sokat szenvedett. A mohi pusztta, a mohácsi sík, a világosi rónaság százados küzdelmek s szenvedések útjelzői. A sok harcban pusztult a férfi, pusztult a vagyon s hogy ezer esztendőtt itt annyi csapás után is megérhettünk, abban része van a magyar asszonynak is, ki a gazda helyett munkába állva, megőrizte és gyarapította, amit Isten adott s felnevelte a maga és mások árván maradt gyermekeit.

Könyveket írtak arról, hogy a magyar asszonyok nehéz időkben milyen szépen, híven, példaadóan teljesítették kötelességüket, mit tettek családjukért, hazájukért, embertársaikért. Szegényeket istápoltak, kórházakat építettek, halottakat temettek; hadsereget gyűjtöttek. És felruházták s még harcban is segítették az apát, férjet, fiaikat... (Perényiné, Lorántfy Zsuzsanna, Rozgonyiné, Losoncziné, az egri nők.)

Nem is kell olyan messzire visszatekintnünk, a közelmult első világháború is mutatja, mit tett nagy szenvedések idején a magyar asszony. Nem maradt szántóföld vetetlen, nem maradt a műhely árván, hidegen, a beteg ápolatlan. A férfi helyett is dolgozott az asszony s míg egyik kezével elesett kedveseiért omló könnyeit törülte, a másikkal föl-emelte az árvát és kenyeret szelt az éhezőknek.

Mert éhező volt elég; menekülés, élelemhiány, osztályharc követte a háborút. Az emberek önhibájukon kívül elszegényedtek s hiába ragaszkodtak előre megtervezett költségvetésükhöz, a lakásinség, a pénz elértéktelenedése, a drágaság felborított minden emberi számítást. Országunk több mint felét elrabolták s a munkanélküliség folyton gyarapodott, közben óriási árvízkarok sújtották hazánk legtermékenyebb síkságát. Nem csoda, hogy tömegesen szegényedett el a magyar lakosság. Pedig a tömeges elszegényedés nagy baj az államra s az egész nemzetre is; az állam jövedelmei az adók, rosszul folynak be, emellett az állam kénytelen munkával vagy élelemmel támogatni a szegénység által sújtottakat, ami megint az állam vagyonát veszi igénybe s az államot külföldi kölcsönök felvételére kényszeríti.

Ez a nagy elszegényedés azért is baj a nemzetre, mert a szegény emberek a gyermekek testi és szellemi fejlődéséért keveset tehetnek és ez okból beteges, satnya s tudatlan nemzedéket nevelnek. A satnya munkára képtelen lesz, a termés egy ágában sem boldogul és nem fogja gyarapíthatni a nemzeti vagyont; így a nemzet fejlődésében is, művelődésében is hátramarad.

Itt nyílik ismét tág tere a magyar asszonynak. Jóté-

konyságot gyakorolni, megosztani falatunkat a szükségét szenvedőkkel, tehetségünk szerint jót cselekedni mindnyájunknak kötelessége, de mai helyzetünkben, amikor háborúban áll a világ, ez nem elég. A szegénynek részvétlenül kezébe ejtett alamizsna nem enyhíti a bánatot s nem vigasztalja a csüggedőket. Az árvaházakat, kórházakat, anya- és csecsemővédőket pénzsegéllyel támogatni szükséges és szép dolog, de az oda-fizetett egy-két pengővel nem róhatjuk le kötelességünket s azzal sem, ha a szegények sorsának javítását csak törvényhozási és egyesületi úton *sürgetjük*.

Az élet mindenki elé vezet szegény, támasznélküli teremteket, kiknek tanácsra, vigasztalásra, segítségre van szükségük. Ne forduljunk el tőlük. A legigazabb, legnemesebb jótekonyságot gyakoroljuk, ha részvéttel, sajnálattal, szeretettel közeledünk hozzájuk, ha felkeressük őket lakásukban, érdeklődünk sorsuk iránt. Csak ha munkát adunk vagy szerzünk a szegénynek, hogy megélhetését biztosítsa, ha fáradságot, időt nem kímélve, módot és alkalmat mutatunk neki arra, hogy betegét gyógyíttassa, hogy gyermekét fölnevelhesse, taníttathassa: akkor érdemeljük meg hálláját egészen, akkor teljesítettük kötelességünket igazán.

És ha úgy érezzük, hogy erre a feladatra a magunk ereje kevés, akkor kapcsolódjunk be, de nemcsak adakozással, hanem szerető, áldozatos munkával valamely egyesületbe. Egyik fiatal barátnőm hetenként egy délutánt arra szentel, hogy az iskolanővér munkáját segíti; felkeresi és számontartja a ruhára szoruló iskolásgyermekeket. Egy másik iskoláit elvégzett leányka az „analfabéta“ tanfolyamra jár s akinek nehezen megy az írás, olvasás, azokkal „ismétlőt“ tart, természetesen ingyen, hogy a következő órára „lepiék meg“ a tanítót urat haladásukkal. Sokan a Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetségének segítőtársai és tanítják a szövőmunkát vidéki szervezetekben vagy vállalnak „játék- és mesedélután“ a kisgyermek számára; míg mások segítségére vannak az önkéntes női munkaszolgálatnak, esetleg a Missziós Társulatnak ifjúságvédelmi munkájában s a cselédkörökben végzik szeretettel a reájuk bízott feladatot.

A szerető szív és munkás kéz áldozatát minden egyház-község szívesen fogadja. Csatlakozzunk hozzájuk, segítsük őket munkára tanítani gondozottjaikat s munkával emeljük a magunk családja erkölcsi s anyagi jólétét is. Csak ha munkásabbak, szerényebbek, műveltebbek és takarékosabbak vagyunk, akkor segítjük igazán az első vonalban küzdő katonáinkat a győzelem kivívásában!

A magyar asszony, a magyar leány áldozza munkáját a nagy és reánk nézve életfontosságú győzelemért, a szebb magyar jövőért!

III. Összefoglalás.